

Adam Smith'in Vergileme İlkeleri Çerçevesinde Vergiye Gönüllü Uyumun Analizi*

Erdoğan Teyyare¹

Hüseyin Dirican²

RESEARCH ARTICLE

Araştırma Makalesi

MAKALE BİLGİSİ

Gönderme: 04.08.2021

Düzeltilme : 07.09.2021

Kabul : 15.09.2021

Yayın : 29.06.2022

iThenticate benzerlik oranı: %13

JEL Kodu:

H20, H21, H260

Anahtar Kelimeler:

Vergi, Vergileme, Vergi Uyum, Vergileme İlkeleri

Ö Z

Modern maliye anlayışının bir gereği olarak hükümetlerin iktisadi, mali ve sosyal alanlarda görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmesi adına ihtiyaç duyduğu gelirin önemli bir bölümü vergiler ile finanse edilmektedir. Hükümetlerin vergilerden beklenen optimum hasılatı sağlayabilmesi, işlevsel bir vergi sistemlerinin oluşması ile mümkün olabilmektedir. İşlevsel bir vergi sistemini oluşturabilmeleri ise vergileme ilkeleri ile yakın ilişki içerisinde. Nitekim bir vergi sisteminden beklenen faydanın sağlanabilmesi, vergileme ilkelerinin vergi sistemine nüfuz etme derecesi ile ilişkilidir.

Vergi sistemlerinin sağlam temeller üzerine inşa edilebilmesinde vergileme ilkeleri önem arz etmekteyken, bu sistemden sağlanacak olan optimum hasılat için vergiye gönüllü uyum önem arz etmektedir. Vergi uyumunun sağlanması dünyadaki tüm ülkelerin vergi ile ilgili en önemli problemleri arasında gelmektedir. Vergi sosyal bir olgu olmakla birlikte, verginin yüklenicisi olan mükellef için psikolojik bir olgudur. Bu bağlamda hükümetlerin, vergi sistemlerini oluştururken vergileme ilkelerine, sistemden optimum hasıla sağlayabilme durumunda ise vergiye gönüllü uyuma önem vermeleri gerekmektedir.

Citation: Teyyare, E. & Dirican, H. (2022). "Adam Smith'in Vergileme İlkeleri Çerçevesinde Vergiye Gönüllü Uyumun Analizi", *International Journal of Public Finance*, 7(1), 1-26.

<https://doi.org/10.30927/ijpf.978623>

* Bu çalışma, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Maliye Anabilim Dalında hazırlanan ve 2020 yılında kabul edilen "Adam Smith'in Vergileme İlkeleri Çerçevesinde Vergiye Gönüllü Uyumun Analizi: Kocaeli Örneği" konulu yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

¹ Assoc. Prof. PhD., Bolu Abant İzzet Baysal University, Department of Public Finance, Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1032-5549>, erdoganteyyare@ibu.edu.tr

² Res. Assist., Aksaray University, Department of Public Finance, Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6970-5821>, huseyindirican@aksaray.edu.tr

Çalışmada Adam Smith'in vergileme ilkeleri kapsamında Kocaeli ilinde vergiye gönüllü uyum analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda bireylerin vergiye gönüllü uyum göstermelerini teşvik eden en önemli ilke "iktisadilik ilkesi" iken vergiye karşı gönülsüz tavır sergilemelerini tetikleyen ilke ise "adalet ilkesi" olarak tespit edilmiştir.

Analysis of Voluntary Compliance with Taxes in the Framework of Adam Smith's Taxation Principles

ARTICLE INFO

Submitted : 04.08.2021
Revised : 07.09.2021
Accepted : 15.09.2021
Available : 29.06.2022

iThenticate similarity
score: 13%

JEL Codes:

H20, H21, H260

Keywords:

Tax, Taxation, Tax
Compliance, Taxation
Principles

ABSTRACT

As required by a modern understanding of finance, taxes account for a significant portion of governments' revenues to fulfill their economic, financial, and social duties and responsibilities. Therefore, the establishment of a well-functioning taxation system makes it possible for governments to obtain the expected optimum revenues from taxes. The formation of such a functional taxation system is closely related to taxation principles. In fact, the ability to obtain the expected benefits of a taxation system is linked to the extent to which taxation principles influence the taxation system. While taxation principles are significant for the establishment of taxation systems on a solid basis, voluntary compliance with taxes is crucial for raising the optimal revenue from such a system.

Attaining tax compliance is among the most important tax-related problems in all countries in the world. Although taxation is a social phenomenon, it is a psychological phenomenon for the taxpayer who is responsible for taxes. Within this context, governments need to emphasize taxation principles while creating taxation systems and to foreground voluntary tax compliance for the generation of optimum revenues.

The present study examines voluntary tax compliance in the province of Kocaeli within the scope of Adam Smith's taxation principles. The study found that the "principle of efficiency" is the most significant canon encouraging individuals to comply with taxes voluntarily whereas the "principle of fairness" triggers reluctance against taxation. In this article, the authors aim is to identify and evaluate the suggested model of the Manifesto and the Treaty on the Democratization of Europe.

1. Giriş

Hükümetlerin; iktisadi, mali ve sosyal alanlarda yerine getirmek durumunda oldukları görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu görev ve sorumlulukların yerine getirilebilmesi için ihtiyaç duyulan finansman kaynağının en önemli bölümünü ise vergiler karşılamaktadır. Vergi, geçmişten günümüze kadar devletler için kamu ihtiyaçlarının finansmanında kullanılan en önemli araç olmuştur. Vergiler, mükellefler nezdinde uygun zaman, yer, şartlar altında alınması açısından önem taşımaktayken, hükümetler nezdinde ise yeterli miktarda tahsili açısından önem taşımaktadır. Çünkü hükümetler, vergilerden yeterli miktarda tahsilat sağlayamadıklarında toplumlar için

gerekli olan eğitim, sağlık, güvenlik ve altyapı gibi temel hizmetleri yeterli düzeyde sunamayabileceklerdir.

Hükümetlerin vergilerden beklenen optimum hasılatı sağlayabilmesi, ancak işlevsel vergi sistemlerinin oluşması ile mümkün olabilmektedir. İşlevsel bir vergi sistemini oluşturabilmeleri ise vergileme ilkeleri ile yakın ilişki içerisindedir. Zamana, mekâna ve topluma göre farklılık gösterebilen vergileme ilkeleri, günümüzde maliye ilmi içerisinde sık incelenen ve üzerinde önemle durulan bir konudur. Nitekim bir vergi sisteminden beklenen faydanın sağlanabilmesi, vergileme ilkelerinin vergi sistemine nüfuz etme derecesi ile ilişkilidir. Vergi sisteminin aksayan yönlerinin belirlenmesinde ve vergi mevzuatının yenilenebilmesinde öncelikli olarak vergileme ilkelerinin bilinmesi ve bu ilkeler doğrultusunda değerlendirmelerin yapılabilmesi, alınan kararların sağlıklı olabilmesi açısından önem arz etmektedir.

Bir vergi sisteminden beklenen fayda; bir taraftan vergileme ilkelerine bağlı iken, diğer taraftan ise vergiye gönüllü uyum derecesine bağlı olmaktadır. Vergi sisteminin işlevselliği ve sorunsuz bir şekilde devamlılığı vergileme ilkeleri ile ilişki içerisindedir. Vergi sisteminden umulan optimum hasılatın elde edilebilmesi ise bireylerin vergiye karşı sergiledikleri gönüllü uyumları ile yakından ilişkilidir. Bu amaçla çalışmada ilk olarak vergileme ilkeleri ve vergiye gönüllü uyum kavramları teorik düzlemde ele alınmaktadır. Devamında ise vergileme ilkeleri ve vergiye gönüllü uyum ile ilgili literatür incelendikten sonra, Adam Smith'in vergileme ilkeleri kapsamında hazırlanan ve Kocaeli ilinde vergiye gönüllü uyumun analizine yönelik olarak yapılan anket çalışmasından elde edilen ampirik bulgulara ve değerlendirmelere yer verilmektedir.

2. Vergileme İlkelerinin Sınıflandırılması ve Gelişimi

Devletlerin en önemli gelir kaynağı olan vergi; devletin, toplumsal ihtiyaçları karşılamak amacıyla yaptığı harcamaları finanse edebilmek için, toplumu oluşturan birey ve kurumlardan, ödeme güçleri doğrultusunda, karşılıksız olarak ve zorla aldığı ekonomik değerlerin bütününe ifade etmektedir (Pehlivan, 2013: 87). Zorunluluğa dayanan niteliğinden dolayı verginin tahsili, bireylerin tavır ve davranışları ile ekonominin işleyişi üzerinde kayda değer etkiler yaratmaktadır. Toplumsal hedeflere ve amaçlara ulaşılacak isteniyorsa vergi yapısına ve seçimine dikkat edilmesi gerekmektedir (Edizdoğan, 1994: 137).

Vergiciliğin anayasası olarak kabul edilen vergileme ilkeleri "münferit vergilerin gerek kapsamı, gerekse yapılarının belirlenmesi bakımından uyulması gereken normları ifade etmektedir" (Turhan, 1998: 190). Nadaroğlu'na göre (2000: 299) vergileme ilkeleri; "vergiden beklenen fonksiyonların gerçekleşebilmesi için vergilerin seçiminde, tekniğinde ve uygulanmasında göz önünde tutulması gereken hususları ifade etmektedir." Vergiden beklenen fonksiyonlar mali, iktisadi ve sosyal olmak üzere üçlü bir sınıflandırmaya tabi tutulabilmektedir. Bu fonksiyonlardan en önemlisi ise devlet bütçesinden yapılan harcamaları finanse etmek olan, verginin mali fonksiyonudur. Fakat günümüzde vergi, ekonomik ve sosyal bir dizi amaçlara ulaşabilmek için de etkin araçlardan biri olarak kullanılmaktadır.

Yakın geçmişe sahip vergileme ilkeleri üzerine yapılan araştırmalar ve tasnifler genellikle, geleneksel literatürden ilke bakımından çok farklı olmamakla birlikte, geleneksel ilkelerin bir bakıma geliştirilmiş ve zamanın şartlarına göre uyarlanmış şekilleridir. Zira objektif bir olay olarak görülen vergi bile hem niteliği hem de işlevi bakımından değiştikten sonra, ideolojik bir nitelik taşıyan vergileme ilkelerinin değişmemesi düşünölememektedir (Edizdoğan, 1994: 138). Vergi kavramı ile birlikte vergileme ilkeleri de zaman içinde değişime uğramıştır. Vergileme ilkelerinin bu dinamik niteliği, bahsedilen özelliğini halen sürdürmektedir. Bu nedenle dün olduğu gibi bugün de ekonomistlerin ve yazarların, fikir ve görüşlerinde önem arz edebilecek farklılıklar olabilmektedir. Vergileme ilkelerinin zamanla değişmesi, iktisadi ve sosyal anlayışta meydana gelen değişiklikler ile de oldukça yakından ilişkilidir (Nadaroğlu, 2000: 299). Mali literatüre bakıldığında, vergileme ilkelerinin tartışılması, özellikle Adam Smith ve Adolph Wagner tarafından ileri sürölen normlar ve kuralların ortaya atılması ile başlamış ve bu alana yönelik ilgi gittikçe yoğunlaşmıştır. Günümüzde halen vergi politikası ve vergileme tekniğinin kısmen temeli niteliğinde olan bu vergileme ilkeleri modern mali literatürde F. Neumark ve H. Haller tarafından geliştirilerek bilimsel yönden gerekçelendirilmiştir (Turhan, 1998: 190).

Vergileme prensipleri konusunda, 17. yüzyıl ve sonrasındaki süreçte pek çok iktisatçı tarafından çeşitli fikirler ve görüşler ortaya atılmıştır. Ancak, mali literatürde vergileme prensiplerinin ilgi odağı haline gelmesi ve tartışılmaya başlanması, A. Smith ve Wagner tarafından ortaya atılan ilke ve kurallar ile mümkün olabilmıştır. Adam Smith'in 1776'da yayımlanan "An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations" (Milletlerin Zenginliği Doğası ve Nedenleri Üzerine Bir İnceleme) adlı kitabında özellikle üzerinde durduğu "adalet", "belirlilik", "uygunluk" ve "iktisadilik" prensipleri (Smith, 1776: 737-739) halen geçerliliğini korumaktadır. Gerek hazinenin menfaatlerini gözetmesi, gerekse mükellefin çıkarlarını gözetmesi bakımından bu dört temel prensip, "Vergilemenin Dört Temel Direği" ve "Mükelleflerin Hukuk Beyannamesi" niteliğinde kabul edilmektedir (Sayar, 1975: 99). Maliye literatüründe önemli bir yer edinmiş yazarların, farklı türlerde vergileme ilkeleri öne sürdükleri görölmektedir. Esasen öne sürölen ilkelerin temeli, bahsedilmiş olan tarihsel gelişmelere dayanmakla birlikte zamanın değişen ve gelişen şartlarına göre uyum sağlamış hallerini yansıtmaktadır.

Adam Smith'ten sonra vergileme ilkelerine olan ilgi azalmamış, aksine artmıştır. J.R. Mc. Culloch, J.B. Say ve J.S. Mill gibi önemli isimler, vergileme ilkeleri üzerinde önemle durmuşlardır. İlerleyen süreçte ise Mazzola, Sax, Wicksell, Lindahl, Viti De Marco, F.Y. Edgeworth, H. Dalton ve A.C. Pigou, W. Gerloff, H.M. Groves, J.F. Due, F. Neumark gibi ünlü iktisatçılar/maliyeciler vergileme ilkeleri ile yakından ilgilenmişlerdir (Edizdoğan, 1994: 138).

Vergileme ilkeleri ile ilgili birçok yazar tarafından geçmişten günümüze çeşitli tasnifler yapılmıştır. Yapılan bu tasnifler, vergilemenin hedefleri ve vergi yönetimi çerçevesinde; mali, iktisadi, sosyal ve idari olarak sınıflandırılabilir. Söz konusu mali ilkeler; verimlilik ve esneklik, iktisadi ilkeler; tarafsızlık ve iktisadi etkinlik, sosyal ilkeler; genellik, adalet, eşitlik, ödeme gücü ve fayda, idari ilkeler ise; belirlilik, tasarruf, kolaylık, açıklık, kanunilik, istikrar ve vergi tedbirlerinin tutumluluğu ve bütünlüğu ilkelerinden oluşmaktadır (Gökbunar, 1998: 5). Çeşitli kategorilerde sınıflandırılmış

vergileme ilkeleri, vergileme ile güdülen amaç ve bu amaca iyi bir şekilde hizmet edebilmek için vergi sisteminin yapısında var olması gereken ilkelerdir. Ayrıca söz konusu ilkelerin birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğu yorumu yapılabilmektedir.

3. Vergiye Gönüllü Uyum ve Etkileyen Faktörler

Vergi uyumu; vergi beyannamelerinin, verildiği dönemde yürürlükteki vergi yasaları, yönetmelikler ve yargı kararlarına uygun olarak hazırlanmasını, vergi yükümlülüğünün beyannamede eksiksiz bir şekilde belirtilmesini ve beyannamenin süresinde ilgili yerlere verilmesini ifade etmektedir (Roth vd., 1989: 2). Başka bir tanıma göre vergi uyumu; vergi ile ilgili gerekli bilgilerin zamanında açıklanması, vergi mükelleflerinin yükümlülüklerini kendiliğinden yerine getirmesi ve yaptırım olmadan vergilerini zamanında ödemeleri şeklinde ifade edilmektedir (Silvani & Baer, 2000: 198). Yine diğer bir tanıma göre, mükelleflerin vergi ile ilgili yükümlülüklerini zamanında ve doğru bir şekilde yerine getirmeleri durumunda vergi uyumu gerçekleşecektir (Yurdadoğ vd., 2016: 806). “Batı literatüründe, vergi mükelleflerinin vergi idaresine çok fazla iş düşmeden, kendi rızaları ile doğru beyanda bulunmalarını sağlayan faktörler ve bunların mükelleflerin beyanlarına etkileri konusunda yapılan çalışmalar genel olarak ‘Tax Compliance’ adı altında yürütülmektedir” (Batırel, 1996, Aktaran: Kumluca, 2003: 92).

Vergi yükümlülerinin, vergi dairesine çok fazla yük yüklemeyen, kendi istek ve rızaları ile beyanlarını vermelerini ifade eden vergi uyumunun, dört unsuru bulunmaktadır. Bu çerçevede, genel olarak vergiye gönüllü uyum denildiğinde mükelleflerin aşağıda belirtilen hususları yerine getirmeleri gerektiği kabulü söz konusudur (Roth vd., 1989: 20). Bu unsurlar;

- Vergiye tabi gelirin doğru bir şekilde beyan edilmesi,
- Gelir düzeltmeleri, yapılan harcamalar, vergi muafiyetleri ve vergi kredileri gibi gelirden düşülmesi gereken unsurların doğru olması,
- Vergi beyannamelerinin süresinde doldurulması,
- Vergi yükümlülüğünün doğru bir şekilde hesaplanmasıdır.

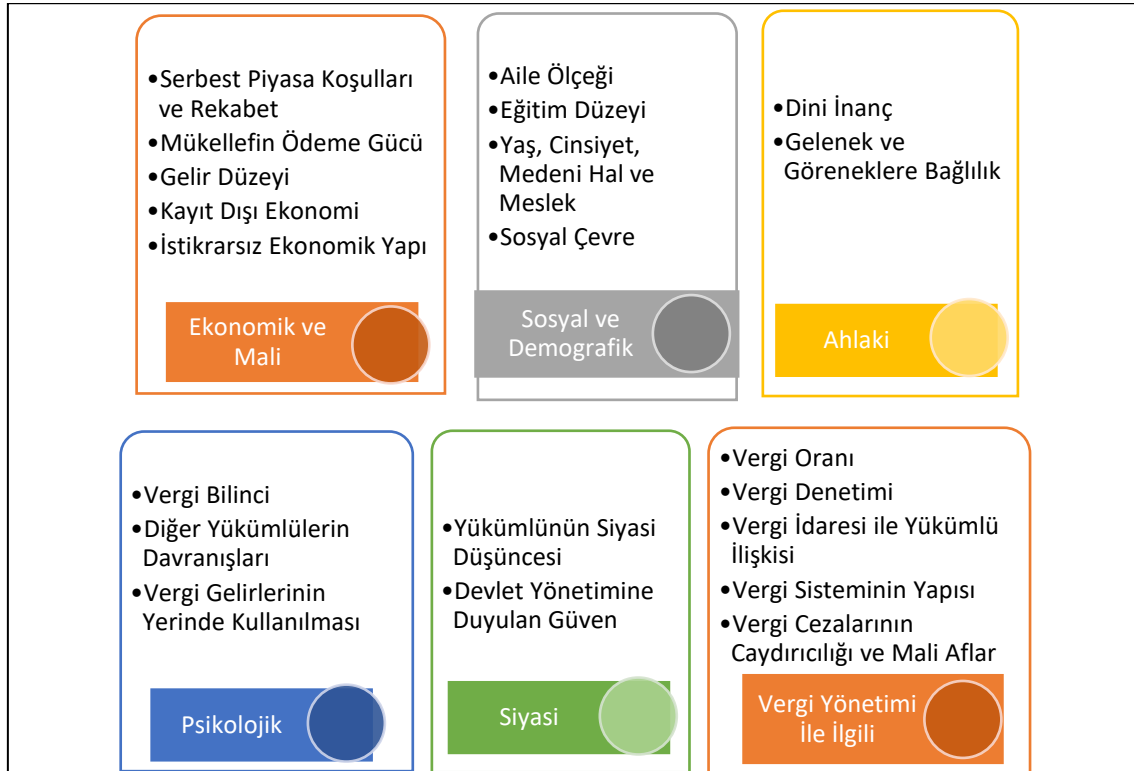
Vergi uyumu konusundaki ilk araştırmalar Allingham ve Sandmo (1972) ile Srinivasan (1973)'nin çalışmalarıyla başlamıştır. İlk çalışmalarda vergi uyumuna, genellikle beklenen fayda teorisi kapsamında, yükümlülerin vergi uyumsuzluğu durumunda yakalanma korkusuyla vergilerini ödeyecekleri varsayımıyla yaklaşmıştır (Tunçer, 2001: 2). Daha sonra yapılan çalışmalar; Grasmick ve Bursik (1990), Casey ve Scholz (1991); fertlerin vergiye uyum kararlarındaki farklılıkların denetim ihtimali ve cezalarla ilişkili olduğu, beklenen fayda ve kayıplar ile tek başına açıklanamayacağını ortaya çıkarmıştır. Bu anlamda denetim ihtimali ve cezaların yanı sıra; vergi oranları, vergi ahlakı, vergi yönetiminin etkinliği ve vergi afları gibi çeşitli ekonomik ve psikolojik faktörlerin yükümlülerin vergi uyumu ile ilgili kararlarının ve tutumlarının belirlenmesinde inceleme kapsamına alınmıştır (Tunçer, 2001: 2).

Mali literatürde vergiyi gönüllü ödeme veya ödememe konusunu açıklayan iki teori bulunmaktadır. İlki Rasyonel tercih yaklaşımı, ikincisi ise Ahlaki duygular teorisidir

(Aktan, 2012: 2). Rasyonel tercih teorisinin temeli ‘homo economicus’ insan modeline dayanmaktadır. Bu modele göre, insan doğası gereği kendi faydasını maksimize edici, içsel maliyetlerini ise minimize edici karar ve tercihleri benimsemektedir. Bu bağlamda fertler, olanakları ölçüsünde az vergi ödemeyi veya hiç vergi ödememeyi tercih edecek bir tutum ve davranış sergilemektedirler (Aktan, 2012: 3). Vergiyi gönüllü olarak ödeme ya da ödememeyi açıklayan diğer bir teori ahlaki duygular teorisidir. Bu teoriye göre, fertlerin vergilerini ödeme ya da ödememe konusundaki tercihlerini belirleyen tek etken, kişisel çıkar ve kişisel fayda fonksiyonunu maksimize etmek değildir. Fertlerin vergilerini ödeme(me) hususundaki tutum ve davranışlarını belirleyen etkenlerin başında psikolojik algılama gelmektedir. “Tutumsal model” olarak da bilinen bu teori, konuyu sadece psikoloji ve etik çerçevesinde değerlendirmektedir (Aktan, 2012: 3).

Devlet eliyle gerçekleştirilen vergi toplama faaliyetleri esnasında, birey ve devlet arasında psikolojik açıdan gizli bir direnç yüzyıllardır var olmuştur. Bu durum bazen vergi ödemeyi etkileyen psikolojik etmenler olarak incelenmekte bazen de gönüllü uyum veya gönüllü uyumsuzluk olarak ele alınmaktadır (Gökbunar & Çetin, 2010: 101). Vergi uyumu; ekonomik, sosyal ve psikoloji gibi çok yönü bulunan karmaşık yapıya sahip bir olgudur. Vergiye gönüllü uyumu etkileyen etmenler oldukça çeşitlidir ve ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Mükelleflerin vergi uyumu konusundaki davranışları ve tutumları ekonomik, sosyolojik, psikolojik, demografik, etik, yönetsel, kültürel ve siyasal gibi çok çeşitli faktörlerin etkisi altında bulunmaktadır (Herschel, 1978: 232).

Şekil 1. Vergiye Gönüllü Uyumu Etkileyen Faktörler

Kaynak: Çelikkaya (2002), Çelikkaya ve Gürbüz (2006)’ den esinlenerek yazar tarafından derlenmiştir.

Şekil 1'den görüleceği üzere, kişilerin vergiye karşı olumlu veya olumsuz tepki göstermeleri üzerinde; ekonomik, sosyal ve demografik, ahlaki, psikolojik, siyasi ve vergi yönetimi ile ilgili birçok faktör etkili olabilmektedir. Söz konusu faktörlerden, ekonomik, sosyal ve demografik nitelikte olanlar kişiler ile doğrudan bağlantılı olduğu için etki dereceleri de fazla olabilmektedir.

4. Vergileme İlkeleri ve Vergiye Gönüllü Uyum ile İlgili Literatür

Çalışmanın temel inceleme konusu olan vergileme ilkeleri ve vergi uyumu arasındaki ilişki bağlamında literatür incelendiğinde, yapılmış araştırmaların sınırlı sayıda olduğu göze çarpmaktadır. Literatürde daha çok vergileme ilkeleri ve vergi uyumu hususları ayrı ayrı ve spesifik olarak ele alındığı ve araştırmaların bu yönde yoğunlaştığı ifade edilebilmektedir. Vergileme ilkeleri ve vergi uyumu hususlarını ortak bir payda etrafında inceleyen çalışmalara aşağıdaki tabloda yer verilmektedir.

Tablo 1. Vergileme ilkeleri ve vergiye gönüllü uyum ile ilgili literatür

Yazar/Tarih	Örneklem	Bulgu
Wenzel, 2002	Bireyler	Vergilemede adalet ilkesi ile gönüllü vergi uyumu arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmada, vergi mükelleflerinin vergi düzenlemeleri ve prosedürleri ile güçlü bir şekilde özdeşleşmeleri durumunda adaletle daha çok ilgilendikleri ortaya çıkmıştır.
Doyle vd., 2009	İrlanda'daki vergi mükellefleri	İrlanda'da adalet ilkesi ve vergiye gönüllü uyum arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, vergi mükelleflerinin adalet algılarının geliştirilmesinin ve vergi sistemine ve gelir otoritesine olan inancı teşvik etmenin, vergi uyumunu olumlu etkileyeceği sonucuna ulaşılmıştır.
Ayyıldız vd., 2014	Bolu'daki bireyler	Bolu ilinde vergiye gönüllü uyumu etkileyen faktörlerin araştırıldığı çalışmada, içsel (bireysel) ve dışsal (çevresel) birçok unsurun dikkate alındığı çalışma bulgularına göre; adalet, belirlilik ve ödeme gücü ilkeleri gönüllü uyumu etkilemektedir.
Bornman, 2014	Vergi Mükellefleri	Vergi idaresince uygulanacak olan ödül stratejilerinin, mükelleflerin uyum yükünü hafifletebileceği, vergi otoritesi ve vergi mükellefleri arasındaki psikolojik sözleşmenin de güçlenmesine katkı sağlayabileceği sonucuna ulaşılmıştır.
Şentürk, 2014	-	Fayda ilkesinin vergiye gönüllü uyum üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmada, mükelleflerin vergiye gönüllü uyum derecelerinin arttırılmasında vergi sistemlerinde fayda ilkesini temel alan uygulamalara daha fazla yer verilmesinin ve

		ödenen vergilerin kamu mallarının karşılığı olduğu düşüncesinin hayata geçirilmesi çok önemli bir role sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Stark & Kirchler, 2016	Bireyler	Vergi uyumu ile normatif ilkeler arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmada, normatif değer ilkeleri ve diğer sosyo-psikolojik değişkenlerin, veraset vergisinin gönüllü olarak ödenmesi hususunda önemli bir rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır.
Çimen, 2017	Mali Müşavirler	Vergilemede iktisadilik ilkesinin vergi uyumuna etkisinin incelendiği çalışmada, genel olarak meslek mensupları, e-maliye uygulamalarıyla zaman ve ekonomik yönden büyük tasarruf sağladıklarını ifade etmişlerdir.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Literatür incelendiğinde, vergileme ilkeleri ve vergiye gönüllü uyum arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sınırlı sayıda olduğu ve çalışmaların genellikle teorik düzlemde ve/veya tek bir vergileme ilkesi ile gönüllü uyum arasındaki ilişkiyi ele aldığı görülmektedir. Tarafımızca yapılan araştırmada, vergilemenin dört temel direği olarak kabul edilen, Adam Smith'in vergileme ilkelerinin, kapsamlı bir biçimde her biri için ayrı ayrı vergiye gönüllü uyum üzerindeki etkisi incelenerek, literatüre bu bağlamda katkı sunması beklenmektedir.

5. Adam Smith'in Vergileme İlkeleri Çerçevesinde Vergiye Gönüllü Uyumun Analizi: Kocaeli Örneği

Bir vergi sisteminden beklenen en önemli fonksiyon, vergilendirmenin mali amacına uygun olarak en yüksek hasılatı sağlamasıdır. Bu amacın gerçekleşebilmesi için mükelleflerin vergilerini tam, eksiksiz ve zamanında ödemeleri gerekmektedir. Ancak durum fiili olarak böyle olmamakta, mükellefler vergilerini zamanında ödememekte, eksik ödemekte ya da hiç ödememektedirler. Durum böyle olduğunda ise mükelleflerin vergisel yükümlülüklerini zamanında ve kendiliğinden yerine getirmelerini amaçlayan gönüllü uyum çalışmaları literatürde önemli bir yer edinmiştir. Bu çalışmada vergiye gönüllü uyumun, vergileme ilkelerinin temelini oluşturan Adam Smith'in vergileme ilkeleri ile ilişkisi incelenmek istenmiştir. Adam Smith'in vergileme ilkeleri kapsamında değerlendirilecek olan gönüllü uyum, yapılacak olan anket yardımıyla hangi vergileme ilkesinin mükellefin gönüllü uyumunu etkilediğini ölçmeyi hedeflemektedir.

5.1. Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı

Araştırma kapsamında Kocaeli ilindeki bireylere vergilerini gönüllü olarak ödeme konusunda etkili olabilecek vergileme ilkeleri çerçevesinde hazırlanmış bir anket uygulanmıştır. Anket, bazı kısıtlar nedeniyle Kocaeli ilinin; İzmit, Gebze, Çayırova ve Darıca ilçelerinde ikamet eden bireyler arasından tesadüfi örneklem yoluyla seçilmiş

589 kişiye uygulanmıştır. Daha sonra elde edilen birincil veriler analiz edilerek vergiye gönüllü uyumu etkileyen faktörlerle vergileme ilkeleri arasındaki ilişki değerlendirilmiştir.

Anket formu, birim yetkilisine (Etik Kurul) müracaat edilerek gerekli izinler alındıktan sonra katılımcılara elden dağıtılmıştır. 589 katılımcının doldurmuş olduğu anket formu dikkate alınarak analizler yapılmıştır. Hazırlanan ankette araştırılmak istenen konuyu en iyi şekilde yansıtacak ve ölçecek nitelikteki sorulara yer verilmiştir. Anket formu, ilk 16 soru için 3'lü Likert ölçeğine (Katılıyorum, Kararsızım ve Katılmıyorum) göre hazırlanmış olmakla birlikte, 17. olan son soru, "evet" ve "hayır" olmak üzere derecelendirme belirten bir sıralama sorusu olarak hazırlanmıştır. Söz konusu sorular ile katılımcıların vergilerini gönüllü olarak öderken onları etkileyen adalet, belirlilik, uygunluk ve iktisadilik ilkeleri ölçülmeye çalışılmıştır. Buna ek olarak anket formunda katılımcılara 11 adet demografik soru da yöneltilmiştir.

Anket yapıldıktan sonra toplanan verilerin değerlendirilmesi aşamasında sosyal bilimler alanında yaygın olarak kullanılan *Statistics Package for The Social Sciences* (SPSS) paket programı kullanılmıştır. Bu kapsamda öncelikle soruların tutarlılığı ve güvenilirliğine yönelik güvenilirlik analizi yapılmış ve olumlu sonuç takibinde diğer analizlere geçilmiştir. Anket verilerinin değerlendirilmesinde kullanılan istatistikler ise frekans analizi ve yüzdelik dağılımlar yani betimleyici istatistikler, One-Samples t-testi, One-Way Anova Testi ve Bağımsız Gruplar t-testi kullanılmıştır.

5.2. Araştırmanın Güvenirlik Analizi

Güvenirlik analizi, herhangi bir konuda örnekleme oluşturan birimlerden veri toplama amacı ile oluşturulan ölçme aracında bulunan ifadelerin (soru, yargı, önerme vb.) aralarında tutarlılık olup olmadığını belirlemek için kullanılan bir analiz yöntemidir. Güvenirlik katsayısı 0-1 aralığında yer almakta ve 1'e yaklaştıkça araştırmanın güvenilirliği artmakta, 0'a yaklaştıkça ise azalmaktadır (Uzgören, 2012: 54). Bu araştırmada Cronbach Alpha Katsayısı 0.702 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan katsayı sosyal bilimler açısından yeterli düzeyde olup, "oldukça güvenilir" kategorisinde yer almaktadır.

Anket sorularının istenilen hedefi ölçme hususundaki geçerliliğine yönelik yapılan test sonucunda elde edilen Kaiser Mayer Olkin (KMO) değeri, 0,79 ve p değeri ise 0,00 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen değerlerin, anket sorularının geçerliliği bağlamında yeterli seviyede olduğu söylenebilmektedir.

5.3. Demografik Değişkenler

Anket çalışmasında örnekleme oluşturan katılımcılara ilk olarak demografik özellikleri ile ilgili olarak; cinsiyet, yaş, medeni hal, eğitim düzeyi, meslek, çalışılan sektör, aylık gelir düzeyine ilişkin 7 soru sorulmuştur. Ayrıca katılımcılara demografik faktörleriyle gönüllü vergi ödemeleri arasında ilişkili olabileceği düşünülen; konutun mülkiyet durumu, ailedeki birey sayısı, sosyal güvence türü ve mal varlığı durumuna ilişkin 4 soru yöneltilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Dağılımları

Cinsiyet	Sayı	Yüzde (%)
Erkek	374	63,5
Kadın	215	36,5
TOPLAM	589	100
Yaş	Sayı	Yüzde (%)
18 ve Altında	8	1,4
19-30 Arasında	221	37,5
31-40 Arasında	186	31,6
41-50 Arasında	127	21,6
51 ve Üzerinde	47	8,0
TOPLAM	589	100
Medeni Hal	Sayı	Yüzde (%)
Evli	349	59,3
Bekâr	240	40,7
TOPLAM	589	100
Eğitim Düzeyi	Sayı	Yüzde (%)
İlkokul	60	10,2
Ortaokul	58	9,8
Lise	120	20,4
Üniversite	314	53,3
Lisansüstü	30	5,1
Diğer	7	1,2
TOPLAM	589	100
Meslek	Sayı	Yüzde (%)
İşsiz	30	5,1
İşçi	247	41,9
Memur	94	16,0
Esnaf	46	7,8
Emekli	12	2,0
Serbest Meslek	30	5,1
Öğrenci	28	4,8
Diğer	102	17,3
TOPLAM	589	100
Sektör	Sayı	Yüzde (%)
Kamu	110	18,7
Özel	407	69,1
Çalışmıyorum	72	12,2
TOPLAM	589	100
Gelir Düzeyi	Sayı	Yüzde (%)
1500 TL Altında	69	11,7
1501-3000 TL Arasında	240	40,7
3001-4500 TL Arasında	165	28,0
4501-6000 TL Arasında	83	14,1
6001 TL Üzerinde	32	5,4
TOPLAM	589	100
Konutun Mülkiyet Durumu	Sayı	Yüzde (%)
Kendimize Ait	377	64,0
Kira	188	31,9
Lojman	2	0,3
Bedelsiz	6	1,0
Diğer	16	2,7
TOPLAM	589	100

Ailedeki Birey Sayısı	Sayı	Yüzde (%)
Tek Yaşıyorum	40	6,8
2-3 Kişi	241	40,9
4-5 Kişi	273	46,3
6 Kişi ve Üzeri	35	5,9
TOPLAM	589	100
Sosyal Güvence Türü	Sayı	Yüzde (%)
SGK	398	67,6
Emekli Sandığı	110	18,7
BAĞ-KUR	38	6,5
Özel Sigorta	12	2,0
Sosyal Güvencem Yok	15	2,5
Diğer	16	2,7
TOPLAM	589	100
Taşınmaz Mal Varlığı	Sayı	Yüzde (%)
Var	465	78,9
Yok	124	21,1
TOPLAM	589	100

Ankete katılım gösteren bireylerin, %63,5 gibi çoğunluğu erkeklerden, %36,5'i ise kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların yaklaşık %70'i 19-40 yaş aralığında olup orta yaş katılımcılardan oluşmaktadır. Bireylerin, %60'ı evli ve % 40'ı ise bekârdır. Eğitim seviyelerine bakıldığında, yaklaşık %75'inin lise ve üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Yine katılımcıların meslek dağılımları incelendiğinde, %40 gibi büyük bir kesimin işçi statüsünde olduğu, %16'lık bir kesimin ise memurlardan oluştuğu söylenebilir. Çalışmaya katılan bireylerin; %70 gibi büyük bir bölümü özel sektörde çalıştıklarını beyan ederken, %65'i ise kendine ait evinin olduğunu beyan etmiştir. Katılımcıların gelir seviyeleri incelendiğinde, %40'ının 1501-300 TL arasında %30'unun ise 3001-4500 TL arasında olduğu tespit edilmiştir. Son olarak; katılımcıların sosyal güvencelerine verdikleri yanıtlardan hareketle %68 gibi büyük çoğunluğunun SGK'lı olduğu ve %80'inin ise bir taşınmaza sahip olduğu gözlemlenmiştir.

5.4. Test Sonuçları

Araştırma, ankete katılım gösteren bireylerin vergilerini gönüllü ödeme veya ödememe koşulunda vergilemede adalet, belirlilik, uygunluk ve iktisadilik ilkeleri ile ilişkiyi ortaya çıkarabilmeye ve bireylerin bu konu hakkındaki genel görüşlerinin ve seviyelerinin tespitine imkân sağlamıştır. Katılımcılara yöneltilen ifadelerle vermiş oldukları yanıtlar çerçevesinde tablolar oluşturulmuştur.

5.4.1. One Sample T-testi Sonuçları

Çalışmaya katılan bireylerin ifade ettikleri görüşlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler ve tek örneklem t-testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmektedir. Katılımcılara yöneltilen 3'lü Likert tipi toplam 16 soruyu Adam Smith'in vergileme ilkeleri ile ilişkilendirmek mümkündür. Şöyle ki, katılımcılara yöneltilen ilk 4 soru Adam Smith'in adalet ilkesi, 5-8 arasındaki sorular uygunluk ilkesi, 9-12 arası sorular belirlilik ilkesi ve son 4 soru Adam Smith'in iktisadilik ilkesi ile bağlantılı olarak oluşturulmuştur.

Bu kapsamda söz konusu soruları dörderli gruplar halinde incelemek mümkündür. One Sample T-Testi ile grup ortalamasına ilişkin belirlenen bir değer ile grup ortalaması karşılaştırılarak, belirli bir anlamlılık düzeyinde tespit edilmektedir (Kalaycı, 2010:79). Bu bağlamda 0,05 anlamlılık düzeyinde t-testi değeri 2 (Sig 2-tailed) olarak belirlenmiştir. Buna göre ankete katılım gösteren bireylerin verdikleri yanıtların ne yönde olduğu olumlu ve olumsuz olmak üzere ortaya koyabilecektir.

Tablo 3. Katılımcıların Vergileme İlkeleri Hakkındaki Genel Görüşleri

Soru No	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	Frekanslar (%)			t- değeri	Sig.
				(1)	(2)	(3)		
S1	589	1,25	,616	%85,1	%5,3	%9,7	-29,687	,000
S2	589	2,65	,673	%11,2	%12,6	%76,2	23,465	,000
S3	589	1,30	,678	%82,0	%5,6	%12,4	-24,903	,000
S4	589	1,60	,773	%57,7	%24,4	%17,8	-12,528	,000
S5	589	1,34	,619	%73,3	%18,8	%7,8	-25,709	,000
S6	589	1,37	,648	%72,7	%18,0	%9,3	-23,723	,000
S7	589	2,16	,806	%25,6	%32,6	%41,8	4,859	,000
S8	589	1,35	,644	%74,5	%16,1	%9,3	-24,580	,000
S9	589	2,34	,779	%19,0	%27,8	%53,1	10,638	,000
S10	589	1,31	,626	%77,6	%13,6	%8,8	-26,652	,000
S11	589	1,25	,549	%80,3	%14,1	%5,6	-33,016	,000
S12	589	1,09	,367	%93,4	%4,1	%2,5	-60,122	,000
S13	589	1,21	,491	%82,7	%13,6	%3,7	-39,003	,000
S14	589	1,26	,548	%78,8	%16,0	%5,3	-32,548	,000
S15	589	1,36	,645	%72,8	%18,0	%9,2	-23,974	,000
S16	589	1,48	,708	%64,7	%22,8	%12,6	-17,860	,000

Not: Frekanslar: 1. Katılıyorum, 2. Kararsızım, 3. Katılmıyorum. $H_0: \mu = 2$ ve $H_1: \mu \neq 2$

Test değeri olarak verilen 2 değerinin hangi sorularda kabul edilebilir olduğu yukarıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde test değerinin, Adam Smith'in vergileme ilkelerinin hepsi için H_1 hipotezini doğruladığı yorumu yapılabilir. Buradan hareketle katılımcıların gönüllü uyumları üzerinde vergilemede; adalet, belirlilik, uygunluk ve iktisadilik ilkelerinin rol oynadığı söylenebilir. Test sonuçları çerçevesinde katılımcıların yüksek oranda aynı fikri beyan ettikleri bazı sorular bulunmaktadır. Bu kapsamda; verginin bir vatandaşlık görevi olduğu, başkasının vergi mükellefiyetini yerine getirmemesi durumunda kendilerinin de bu durumdan olumsuz olarak etkilenecekleri, ödemeleri gereken verginin; oranını, miktarını ve zamanını önceden bilmeleri durumunda gönüllü uyumlarının artabileceği ve ödedikleri verginin ekonomik kararlarını (yatırım, tüketim, tasarruf vb.) etkilemeyecek seviyede olması durumunda gönüllü uyumlarının olumlu etkilenecekleri yorumu yapılabilir.

5.4.2. One Way Anova Testi Sonuçları

Araştırma kapsamında demografik nitelik arz eden, ikiden fazla değişkeni bulunan; yaş, eğitim durumu, meslek, sektör, aylık gelir, konutun mülkiyet durumu, ailedeki birey sayısı ve sosyal güvence soruları Tek Faktörlü Varyans Analizi (One Way Anova Testi) yapılarak test edilmiştir. Bu karşılaştırmadaki istatistiksel anlamlılık Sig. (2-

tailed) değeriyle tespit edilmiş olup sadece aralarında anlamlı fark olan gruplar ele alınmıştır.

Tablo 4. Vergileme İlkeleri Hakkında Yaş Değişkenine Göre Görüşler

		Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kareler	F	Sig. (P)	Fark
S1	Gruplar Arası	7,851	4	1,963	5,320	,000	19-30 ile 31-40 19-30 ile 41-50
	Gruplar İçi	215,453	584	,369			
	Toplam	223,304	588				
S9	Gruplar Arası	9,029	4	2,257	3,795	,005	19-30 ile 31-40
	Gruplar İçi	347,379	584	,595			
	Toplam	356,407	588				
S13	Gruplar Arası	2,584	4	,646	2,708	,029	19-30 ile 31-40
	Gruplar İçi	139,310	584	,239			
	Toplam	141,895	588				

Hesaplanan P değerleri incelendiğinde, 1'inci 9'uncu ve 13'üncü sorular için P(Sig.2-tailed) değerlerinin 0,05'den küçük olduğu görülmektedir. Bu ise farklı görüşlerin araştırıldığı ilgili sorulara katılımcıların verdikleri cevapların yaş değişkenine göre farklılık göstermekte olduğu anlamını taşımaktadır. Yani 0,05 anlamlılık düzeyinde $P < 0,05$ olduğu için gruplar arasında bazı görüşlerde anlamlı fark bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile aynı yaş aralığında bulunmayan katılımcıların vergiye bakış açıları arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Söz konusu oluşan farklılıklar neticesinde, genç katılımcıların orta yaşlı katılımcılara kıyasla vergilemede belirlilik ve iktisadilik ilkelerine daha fazla önem verdikleri yorumu yapılabilir.

Tablo 5. Vergileme İlkeleri Hakkında Eğitim Değişkenine Göre Görüşler

		Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kareler	F	Sig. (P)	Fark
S1	Gruplar Arası	6,458	5	1,292	,472	,004	"Diğer" ile "Hepsi" arasında
	Gruplar İçi	216,846	583	,372			
	Toplam	223,304	588				
S2	Gruplar Arası	6,015	5	1,203	,698	,020	İlkokul- Üniversite
	Gruplar İçi	259,937	583	,446			
	Toplam	265,952	588				
	Toplam	351,239	588				
S5	Gruplar Arası	4,440	5	,888	,347	,040	İlkokul -Üniversite
	Gruplar İçi	220,596	583	,378			
	Toplam	225,036	588				
S6	Gruplar Arası	6,278	5	1,256	,043	,010	Ortaokul - Üniversite
	Gruplar İçi	240,510	583	,413			
	Toplam	246,788	588				
S7	Gruplar Arası	7,256	5	1,451	,259	,047	Lise - Üniversite
	Gruplar İçi	374,422	583	,642			
	Toplam	381,677	588				
S8	Gruplar Arası	7,454	5	1,491	,680	,003	Lise - Üniversite
	Gruplar İçi	236,196	583	,405			
	Toplam	243,650	588				

S9	Gruplar Arası	8,974	5	1,795	3,012	,011	İlkokul - Üniversite
	Gruplar İçi	347,434	583	,596			
	Toplam	356,407	588				
	Toplam	176,683	588				
S15	Gruplar Arası	7,637	5	1,527	3,763	,002	İlkokul-Üniversite Ortaokul -Üniversite
	Gruplar İçi	236,611	583	,406			
	Toplam	244,248	588				

Katılımcılara yöneltilen Likert Tipi 16 sorunun 8'inde anlamlı farkın ortaya çıktığı ve bütün anlamlı ilişkilerde eğitim düzeyi üniversite olan katılımcıların yer aldığı görülmektedir. Söz konusu sorular ve katılımcıların verdiği yanıtlar değerlendirildiğinde, üniversite mezunu olan bireylerin, vergi uyumu konusunda daha olumsuz düşüncelere sahip oldukları ve vergi uyum derecelerinin daha düşük olduğu ortaya çıkan sonuçlar arasındadır. Richardson tarafından yapılan bir çalışmada eğitim seviyesi ile vergi uyumu arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu belirlemiştir (Richardson, 2006: 153). Buradan hareketle, yürütülen araştırmanın, literatürdeki sonuçlar arasında yer alan, "eğitim düzeyinin artması vergi uyumunu azaltabilir" cephesindeki kanıyı destekler nitelikte olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 6. Vergileme İlkeleri Hakkında Meslek Türüne Göre Görüşler

		Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kareler	F	Sig. (P)	Fark
S1	Gruplar Arası	8,650	7	1,236	3,344	,002	Memur - Diğer
	Gruplar İçi	214,654	581	,369			
	Toplam	223,304	588				
S5	Gruplar Arası	6,534	7	,933	2,482	,016	Memur- İşçi
	Gruplar İçi	218,502	581	,376			
	Toplam	225,036	588				
S7	Gruplar Arası	20,922	7	2,989	4,814	,000	Memur ile İşçi- Esnaf- Emekli- Öğrenci
	Gruplar İçi	360,755	581	,621			
	Toplam	381,677	588				
S9	Gruplar Arası	16,673	7	2,382	4,073	,000	Memur ile İşçi- Öğrenci- Esnaf
	Gruplar İçi	339,734	581	,585			
	Toplam	356,407	588				
S10	Gruplar Arası	7,129	7	1,018	2,649	,011	Memur- Esnaf Memur- Diğer
	Gruplar İçi	223,391	581	,384			
	Toplam	230,520	588				
S14	Gruplar Arası	8,695	7	1,242	4,296	,000	Memur ile İşçi- S. Meslek- Diğer
	Gruplar İçi	167,988	581	,289			
	Toplam	176,683	588				
S16	Gruplar Arası	8,203	7	1,172	2,374	,021	Memur- İşçi
	Gruplar İçi	286,781	581	,494			
	Toplam	294,985	588				

Kişilerin meslekleri sahip oldukları gönüllü uyumları üzerinde etki yaratabilmektedir. Bu etkinin en büyük nedeni ise gelirin elde edilmesindeki fiziki ve sosyal şartların farklı olmasıdır. Bu bağlamda çalışmada da bu doğrultuda verilere rastlanmıştır. Anlamlı farklılıkların olduğu her soruda memur katılımcıların yer aldığı

görülmektedir. Genel olarak memur katılımcıların, işçi, esnaf, doktor, öğretmen vb. diğer kesimdeki katılımcılara kıyasla, vergilemede belirlilik ve iktisadilik ilkesini daha çok önemsedikleri, uygunluk ve adalet ilkelerini kısmen daha az önemsedikleri yorumu yapılabilir. Bu görüşün arkasında; devlete olan bağlılık, çalışma koşullarının esnekliği, emeklilik garantisi vb. birçok etmenin yer aldığı söylenebilir.

Tablo 7. Vergileme İlkeleri Hakkında Gelir Seviyesine Göre Görüşler

		Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kareler	F	Sig. (P)	Fark
S1	Gruplar Arası	4,942	4	1,236	3,304	,011	1501-3000 TL ile 3001-4500 TL
	Gruplar İçi	218,362	584	,374			
	Toplam	223,304	588				
S7	Gruplar Arası	9,562	4	2,390	3,751	,005	1501-3000 TL ile 3001-4500 TL
	Gruplar İçi	372,116	584	,637			
	Toplam	381,677	588				
S9	Gruplar Arası	6,007	4	1,502	2,503	,041	1500 TL Altı ile 4501-6000 TL
	Gruplar İçi	350,400	584	,600			
	Toplam	356,407	588				
S15	Gruplar Arası	5,517	4	1,379	3,374	,010	1501-3000 TL ile 3001-4500 TL
	Gruplar İçi	238,731	584	,409			
	Toplam	244,248	588				

Elde edilen gelir seviyesi de kişilerin vergi uyumları üzerinde etkili olabilmektedir. Analiz sonuçları incelendiğinde genel olarak orta gelir grubu ile düşük gelir grubu arasında farklılıkların olduğu görülmektedir. Elde edilen verilerden hareketle orta gelir grubundaki kişilerin düşük gelir grubundaki kişilere kıyasla, vergilemede adalet ve iktisadilik ilkelerini daha çok, uygunluk ve belirlilik ilkelerini ise daha az önemsedikleri anlaşılmaktadır. Orta gelir grubundaki kişilerin, verginin bir vatandaşlık görevi olduğu ve vergi öderken katlanılan maliyetlerin düşük seviyede olması gerektiği hususlarına önem verdikleri yorumu yapılabilir.

Tablo 8. Vergileme ilkeleri hakkında ailedeki birey sayısına göre görüşler

		Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kareler	F	Sig. (P)	Fark
S6	Gruplar Arası	3,487	3	1,162	2,795	,040	Tek Yaşıyorum ile 6 Kişi ve üzerinde
	Gruplar İçi	243,300	585	,416			
	Toplam	246,788	588				
S7	Gruplar Arası	6,369	3	2,123	3,309	,020	2-3 Kişi ile 4-5 Kişi
	Gruplar İçi	375,308	585	,642			
	Toplam	381,677	588				
S9	Gruplar Arası	9,770	3	3,257	5,496	,001	2-3 Kişi ile 4-5 Kişi 2-3 Kişi ile 6 kişi üzeri
	Gruplar İçi	346,637	585	,593			
	Toplam	356,407	588				
S16	Gruplar Arası	4,497	3	1,499	3,019	,029	Tek Yaşıyorum ile 6 Kişi ve üzerinde
	Gruplar İçi	290,487	585	,497			
	Toplam	294,985	588				

Ailedeki birey sayısı kapsamında anlamlı farklılıkların olduğu sorulara verilen yanıtlardan hareketle, genel olarak 2-3 kişiden oluşan ailelerin, vergilemede uygunluk ve belirlilik ilkelerine önem verdikleri görülmektedir. Verilen yanıtlar üzerinde, bireylerin geçim problemi yaşamamaları ve maddi planlamamalarını sorunsuz olarak yapabilmeleri gibi hususların etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda vergi dairesinin yeterli ve zamanında bilgi vermesi ve vergi mevzuatının açık ve anlaşılır olması gerektiği yönünde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

5.4.3. Independent T-testi Sonuçları

Araştırmanın demografik özellik arz eden sorular kısmında yer alan; cinsiyet, medeni hal, taşınmaz mal varlığına göre ayrımlar kapsamındaki ikili karşılaştırmaların yer aldığı tablolar, Bağımsız Gruplar t-Testi (Independent t-Testi) yardımıyla analiz edilerek oluşturulmuştur. Yapılan analizlerde, cinsiyet ve medeni hal değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar oluşmaz iken, taşınmaz mal varlığı değişkenine göre ise anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9. Vergileme İlkeleri Hakkında Taşınmaz Mal Durumuna Göre Görüşler

Sorular	Mal Varlığı	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	t-değeri	Sig.
S1	Var	465	1,20	,575	-3,219	,001
	Yok	124	1,40	,732		
S2	Var	465	2,68	,638	2,206	,028
	Yok	124	2,53	,780		
S3	Var	465	1,25	,631	-3,970	,000
	Yok	124	1,52	,801		
S11	Var	465	1,21	,489	-3,841	,000
	Yok	124	1,42	,711		
S12	Var	465	1,06	,295	-4,087	,000
	Yok	124	1,21	,545		
S13	Var	465	1,18	,454	-3,298	,001
	Yok	124	1,34	,597		
S15	Var	465	1,30	,580	-4,617	,000
	Yok	124	1,60	,806		

Çalışmada taşınmaz mal varlığına sahip olup olunmamasının ankete dâhil edilmesinin sebebi, taşınmaz mal varlığı olan mükelleflerin taşınmaz malı olmayan diğer mükelleflere kıyasla motorlu taşıtlar vergisi, emlak vergisi gibi çeşitli ilave vergiler ödeyerek daha fazla vergi yükü ile karşılaşmalarıdır. Taşınmazı olan katılımcıların, taşınmazı olmayan katılımcılara kıyasla vergilemede; adalet, belirlilik ve iktisadilik ilkelerini daha fazla önemsedikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda elde edilen gelirden taşınmaz alınması ve taşınmazın beraberinde getirdiği vergisel yükümlülüklerin, kişilerin vergi bilinci ve uyumları üzerinde etkili olduğu yorumu yapılabilir.

5.4.4. Sıralama Sorusunun Analiz Sonuçları

Vergiye gönüllü uyumun analizine Adam Smith'in vergileme ilkelerinin etkisini dâhil etmeyi amaçlayan bu çalışmada, 3'lü Likert tipi soruların ardından katılımcılara ek olarak bir tane sıralama sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların demografik dağılımları ve sıralama sorusuna verdiği yanıtlar çerçevesinde aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

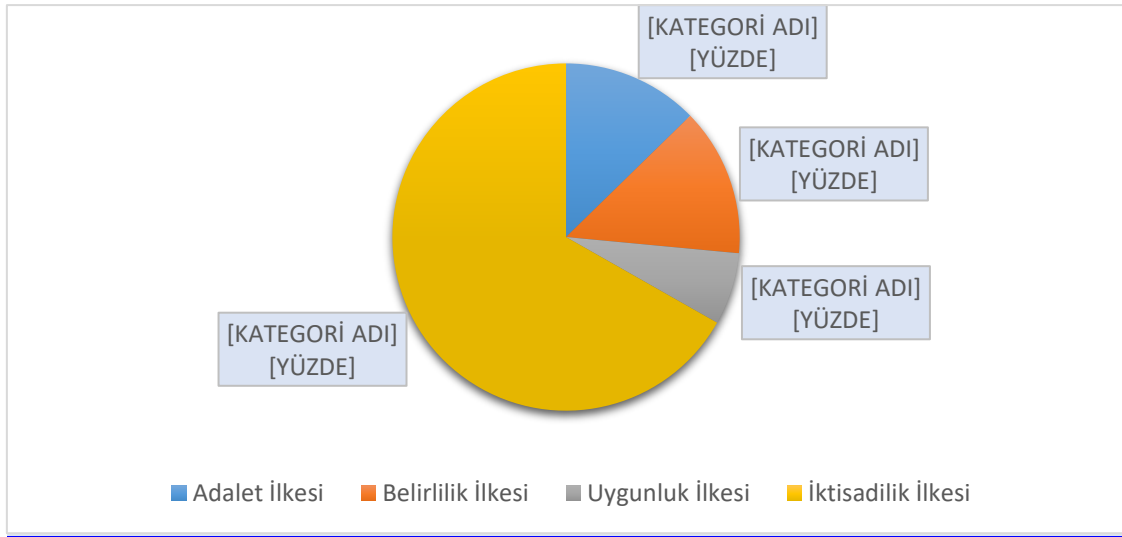
Tablo 10. Sıralama Sorusuna Ait Demografik Dağılımlar

Demografik Bilgiler		Evet	Hayır	Toplam
Cinsiyet	Kadın	82	133	215
	Erkek	186	188	374
Medeni Durum	Evli	176	173	349
	Bekâr	92	148	240
Yaş	18 ve altı	4	4	8
	19-30 arası	87	134	221
	31-40 arası	86	100	186
	41-50 arası	60	67	127
	51 ve üstü	31	16	47
Eğitim Seviyesi	İlkokul	34	26	60
	Ortaokul	28	30	58
	Lise	53	67	120
	Üniversite	135	179	314
	Lisansüstü	15	15	30
	Diğer	3	4	7
Çalışılan Sektör	Kamu	73	37	110
	Özel	160	247	407
	Çalışmıyorum	35	37	72
Meslek	İşsiz	12	18	30
	İşçi	98	149	247
	Memur	65	29	94
	Esnaf	27	19	46
	Emekli	6	6	12
	Serbest Meslek	13	17	30
	Öğrenci	16	12	28
	Diğer (öğretmen, doktor, polis vb.)	31	71	102
Oturlan Konutun Mülkiyeti	Kendimize Ait	184	193	377
	Kira	69	119	188
	Lojman	0	2	2
	Bedelsiz	3	3	6
	Diğer (Yurt, Apart vb.)	12	4	16
Ailedeki Birey Sayısı	Tek Yaşıyorum	18	22	40
	2-3 kişi	110	131	241
	4-5 kişi	122	151	273
	6 kişi ve üstü	18	17	35
Sosyal Güvence Türü	SGK	156	242	398
	Emekli Sandığı	77	33	110
	Bağ-Kur	19	19	38
	Özel Sigorta	3	9	12
	Sosyal Güvencem Yok	4	11	15
	Diğer	9	7	16
Taşınır - Taşınmaz Mal Var mı?	Var	217	248	465
	Yok	51	73	124

Ankete katılım gösteren kişilerin ilgili soruya verdikleri yanıtlardan hareketle; cinsiyete göre kadınların, medeni hale göre bekârların, yaşa göre orta yaş grubunun, eğitim seviyesine göre üniversite mezunlarının, çalışılan sektöre göre özel sektörün, mesleğe göre işçilerin, konutun mülkiyet durumuna göre kirada oturanların ve son olarak sosyal güvence türüne göre de SGK kapsamında olanların vergilerini bilerek, isteyerek ve gönüllü olarak ödemedikleri yorumu yapılabilir. Çelikkaya ve Gürbüz (2006) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye’deki ortalama mükellef grubunu ifade eden 31 ve 50 yaş grubundaki mükelleflerin vergi oranları yükseldikçe daha düşük beyanda bulunma eğiliminde oldukları, bekâr ya da boşanmış kişilerin evlilere kıyasla beyan etmeme eğiliminde olduğu gibi sonuçların araştırma bulgularını destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Günümüz modern yaşamında kadınların iş hayatına erkekler kadar dâhil olmaya başlaması, genç bireylerin risk alma güdülerinin daha fazla olması, eğitim seviyesinin artmasıyla mevzuata hâkimiyeti artırması ve kaçınma yollarının bulunması üzerindeki etkisi, kamu-özel çalışma koşullarındaki farklılıkların (elde edilen gelir seviyesi, mesai saatleri, emeklilik garantisi, izin ve tatil süresi vb.) katılımcıların bu görüşleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Şekil 2. Katılımcıların Vergilerini Gönüllü Olarak Ödemelerinde Önem Sırasına Göre İlkeler

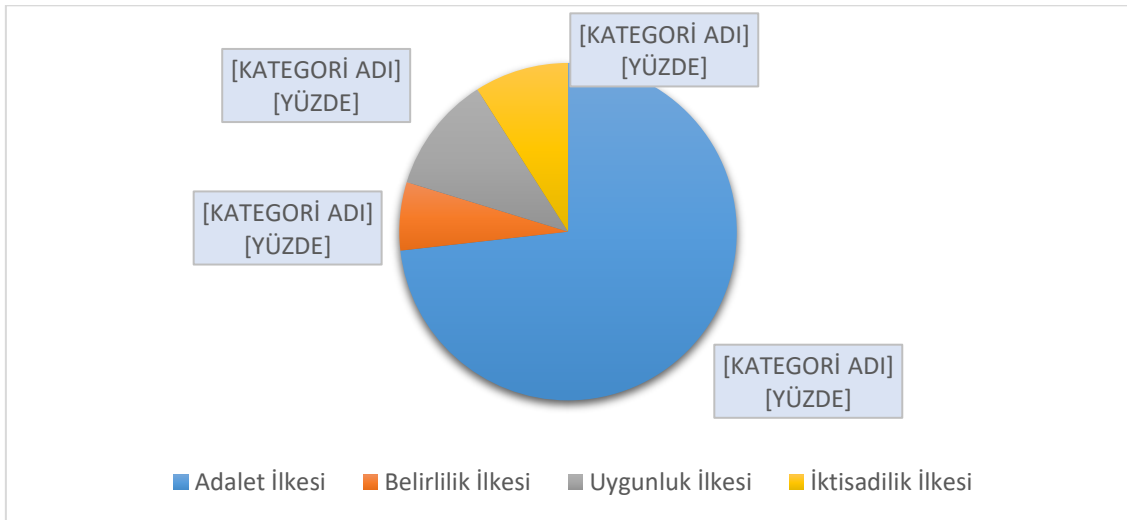

Şekil 2’den de görüleceği üzere “evet” yanıtını vererek vergisini gönüllü olarak ödediğini beyan eden katılımcıların, evet yanıtını vermeleri üzerinde etkisi en çok olan ilke iktisadilik ilkesidir. Mükelleflerin “evet” yanıtını vermeleri üzerinde en çok iktisadilik ilkesinin etkili olması, en az maliyetle vergi toplayan devletin - toplama maliyeti kadar- vergi gelirlerinde artış olacağı ve devletin vergilerde bir artışa ihtiyaç duymayacağı görüşü yer alabilmektedir. Ayrıca karşılıksız olarak ödedikleri vergilerin, alınması ya da toplanması sırasında israf edilmemesini, aksi halde yük olarak hissettikleri verginin bir de israf edildiğini ve devletin eksik hizmet sunacağı görüşünün

de etkili olabileceği yorumu yapılabilir. Çalışma sonucunda elde edilen veriler, yine Çelikkaya ve Gürbüz (2006: 133) tarafından yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgularla desteklenmektedir. Katılımcıların “evet” yanıtını vermeleri üzerinde etkili olan 2’nci ilke belirlilik ilkesidir. Belirlilik ilkesi, bireylerin ödeyeceği vergilerin zaman, yer, miktar gibi vergilendirme ile ilgili şekli ve maddi ödevlerin belirli olması, mükelleflerin keyfi uygulamalara maruz kalmamasını ifade etmektedir. Katılımcıların belirlilik ilkesini 2’nci sırada tercih etmeleri üzerinde, ödeyecekleri vergiler hakkında şekli ve maddi bilgilere sahip olmayı istemeleri ve keyfi uygulamalarla karşı karşıya kalmak istememeleri etkili olabilmektedir. Buna ek olarak, katılımcıların gelir ve giderlerini oluşturan bütçeleri hakkında kesin bilgi sahibi olmak istemeleri ve gelecek beklentilerini ayarlama arzuları da etkili olabilmektedir.

Vergimi bilerek, isteyerek ve gönüllü olarak ödüyorum yanıtını veren katılımcıların, gönüllü ödemeleri üzerinde etki derecesi az olarak nitelendirebileceğimiz 3’üncü ilke ise adalet ilkesidir. Adalet ilkesi, toplumda bulunan herkesten, ödeme güçleri nispetinde vergi alınması ve bireyler arasında hiçbir ayırım yapılmamasıdır. Adalet ilkesinin bireylerin vergilerini gönüllü olarak ödeme hususunda etkisinin çok düşük düzeyde olması, vergi sisteminin adaletli olduğu ve alınan vergilerin ödeme güçleri ile orantılı olarak alındığı gibi hususlara duyulan düşük güven seviyesi ile ilgili olduğu söylenebilir. Katılımcıların vergilerini bilerek, isteyerek ve gönüllü olarak ödemeleri üzerinde etki derecesinin en az olduğu ilke ise, uygunluk ilkesidir. Uygunluk ilkesi, verginin, mükelleflerden en uygun; yer, zaman ve mekânda alınması anlamına gelmektedir. Vergiyi gönüllü olarak ödemeleri üzerinde etkisinin düşük seviyede tespit edildiği uygunluk ilkesine mükelleflerin sergilediği bu tavır, verginin her halükarda ceplerinden çıkacağı ve gelirlerinde bir azalışa neden olacağı ile ilişkilendirilebilir. Ancak, mükelleflerden uygun zamanda vergi alınması da oldukça önem arz eden bir durumdur.

Şekil 3. Katılımcıların Vergilerini Gönülsüz Olarak Ödemelerinde Önem Sırasına Göre İlkeler

Vergimi bilerek, isteyerek ve gönüllü olarak ödemiyorum yanıtını veren katılımcıların, bu kararları üzerinde en çok etkili olan ilke, adalet ilkesidir. “Hayır” yanıtını veren toplam 321 katılımcıdan 235 kişi ile %73’ünün adalet ilkesini ilk sıraya koyduğu görülmektedir. Bu verilerden hareketle, bireylerin vergi sistemini adaletli bulmadığı ve vergilerin gelirleri ile orantılı olarak alınmadığı gibi düşüncelere sahip oldukları yorumu yapılabilir. Katılımcıların gönülsüz olarak vergi ödemeleri üzerinde etkili olan 2’nci ilke uygunluk ilkesidir ve 36 katılımcı ile grubun %11’lik kısmının uygunluk ilkesini ilk sıraya koyduğu görülmektedir. İlgili soruya “hayır” yanıtını vermeleri üzerinde 2. derecede etkili olan uygunluk ilkesi, bireylerin uygun zamanda, yerde ve miktarda vergi ödemediklerini düşünmeleri ile bağlantılıdır. Bireyler, uygun şartlar altında vergi ödemediklerini, başka bir ifadeyle, uygun şartlar altında kendilerinden vergi alınmadığını düşünmektedirler. Vergisini gönüllü bir şekilde ödemeyen bireylerin bu olumsuz görüşleri üzerinde etkili olan 3’üncü ilke, iktisadilik ilkesidir. Katılımcıların “verginizi bilerek isteyerek ve gönüllü olarak ödüyor musunuz” sorusuna olumsuz görüş bildirmesi üzerinde etkisi en az olan ilke ise belirlilik ilkesidir. 21 kişi ile grubun %7’sini oluşturan örneklem kitlenin vergi ödeme hususunda gönülsüz olması üzerinde, belirlilik ilkesinin etkisi çok düşüktür. Buna göre, “hayır” yanıtını veren katılımcılar, vergi ile ilgili şekli ve maddi yükümlülüklerin belirli olduğu ve vergi konusunda keyfi uygulamalara tabi olmadıkları gibi olumlu düşüncelere sahip oldukları yorumu yapılabilir.

6. Sonuç

Vergi sisteminin şekillenmesi, uygulanması vb. hususlarda yararlanılan kurallar bütününe ifade eden vergileme ilkeleri ile bireylerin vergi uyumları arasındaki etkileşimi ve etkileşimin yönünün belirlenmesine yönelik olarak yapılan bu araştırmada, literatürdeki mevcut çalışmaların ışığında anket uygulaması yapılmıştır. Çalışmada yapılan analizler neticesinde Adam Smith’in vergileme ilkelerinin, bireylerin vergi uyumları üzerinde yarattıkları etki ve bu etkinin yönü hakkında çeşitli bulgulara ulaşılmıştır.

Elde edilen bulgular ışığında, bireylerin vergiye gönüllü uyumlarını etkileyen en önemli husus, vergiyi, kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde devam ettirilebilmesinin bir gereği olarak algılamalarıdır. Bireylerin kamu hizmetlerinin yapılabilmesi için vergi vermeyi görev bilmeleri, uyumlarını artırmaktadır. Yine katılımcıların vergiye karşı sergilemiş oldukları gönülsüz tutumun en önemli sebebi ise, verginin ödeme güçleri ile orantılı olarak alınmadığını yani adalet ilkesinin eksikliğine inanmaları ile ilişkili olduğu söylenebilmektedir. Buradan hareketle özellikle vergi otoritesinin, vergi sistemlerini ve vergileme unsurlarını düzenlerken vergiye gönüllü uyumun sağlanması ve/veya düzeyinin artırılması açısından iktisadilik ilkesini dikkate alması önem arz etmektedir. Ayrıca bireylerin vergiye gönüllü uyum sergilemeye teşvik etme açısından ise adalet ilkesinin dikkate alınması bireylerin vergiye gönüllü uyum sergilemelerini kolaylaştırabilecektir.

Sonuç olarak, kamu harcamalarının aksatılmadan, etkin bir şekilde sunumu için kamu gelirinе ihtiyaç olduğu gerçektir. Vergiler ise kamu gelirleri içerisindeki payı en

büyük olan gelir türüdür. Bu nedenle kamu gelirlerinden optimum hasıla elde edilmek isteniyorsa, bireylerin vergiye karşı gösterdikleri tutumun olumlu yönde geliştirilmesi gereklidir. Bu ise bireylerin özellikle vergi sistemine olan güven ve adalet duygularının sağlam inşa edilebilmesine bağlı olmaktadır. Unutulmamalıdır ki, kamu gelirlerinden elde edilen hasılanın artırılabilmesi, vergi oranlarındaki artış ile değil, bireylerin vergi uyumlarının artırılması ile mümkün olabilecektir.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma için Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu 26.02.2019 tarih ve 2019/52 sayılı kararı ile izin alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları:

Erdoğan Teyyare - Fikir ve Amaç, Planlama ve Tasarım, Literatür ve Atıf, Yazım ve Format, Son Onay ve Sorumluluk, Genel Katkı Düzeyi - % 43.

Hüseyin Dirican - Planlama ve Tasarım, Yöntem, Veri Toplama, Veri Analizi ve Tartışma, Literatür ve Atıf, Yazım ve Format, Son Onay ve Sorumluluk, Genel Katkı Düzeyi - % 57.

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Kaynakça

- Aktan, C.C. (2012). "Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlakı", *Çimento İşveren Dergisi*, 1–12.
- Ayyıldız, Y., Vural T. ve Demirli Y. (2014). *Vergiye Gönüllü Uyum Etkileyen Faktörler: "Bolu İli Alan Çalışması"*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Yayın No: 2014/1.
- Bornman, M. (2014). *Principles For Understanding, Encouraging, and Rewarding Voluntary Tax Compliance*. University of Joahannesburg, Faculty of Economic and Financial Sciences.
- Casey, J. T., & Scholz, J. T. (1991). "Boundary effects of vague risk information on taxpayer decisions", *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 360–394.
- Çelikkaya, A. & Gürbüz, H. (2006). "Mükelleflerin vergiye gönüllü uyumunu etkileyen faktörlerin analizi: Bir alan çalışması", *İktisat, İşletme ve Finans Dergisi*, 21(247), 122–139.
- Çelikkaya, A. (2002). "Mükelleflerin Vergiye Gönüllü Uyumunu Etkileyen Faktörler", *Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*, Sayı: 5, <http://www.e-akademi.org>, (Erişim Tarihi: 6.09.2021).
- Çimen, G. (2017). "E-Maliye Uygulamalarının Vergilemede İktisadilik İlkesi ve Vergi Uyumuna Etkisi: Tokat İli Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma", *International Journal of Public Finance*, 2(1), 93–108.
- Doyle, E., Gallery, K. ve Coyle M. (2009). "Procedural Justice Principles and Tax Compliance in Ireland: A Preliminary Exploration in the Context of Reminder Letters", *Journal of Finance and Management in Public Services*, 8(1), 49–62.
- Edizdoğan, N. (1994). *Kamu Maliyesi II, Kamu Gelirleri ve Vergi Teorisi*. Bursa: Ekin Kitapevi Yayınları.

- Gökbunar, A.R. (1998). "Vergileme İlkeleri ve Küreselleşme", *Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 1(4), 177–201.
- Gökbunar, R. & Çetin, G. (2010). "Mükellef Hakları ve Vergiye Gönüllü Uyum: Manisa Merkez İlçe Anket Uygulaması", *Vergi Dünyası Dergisi*, 346, 100–113.
- Grasmick, H. G., & Bursik, R. J. (1990). Conscience, Significant Others, and Rational Choice: Extending the Deterrence Model. *Law & Society Review*, 24(3), 837–861.
- Herschel, F.J. (1978). "Tax Evasion and Measurement in Developing Countries", *Public Finance*, 33(3), 232–268.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kumluca, İ. (2003). "Vergiye Gönüllü Uyumu Etkileyen Faktörler", *Vergi Sorunları Dergisi*, 180, 91–97.
- Nadaroğlu, H. (2000). *Kamu Maliyesi Teorisi*. 11.Baskı. İstanbul: Beta Basın Yayın Dağıtım.
- Pehlivan, O. (2013). *Kamu Maliyesi*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Richardson, G. (2006). "Determinants of Tax Evasion: A Cross Country Investigation". *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, (15), 150–169.
- Roth, J.A., Scholz, J.T. ve Witte, A.D. (1989). *Taxpayer Compliance Volume 1 An Agenda for Research*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Sayar, N. (1975). *Kamu Maliyesi Cilt 1, Kamu Gider ve Gelir Prensipleri*. İstanbul: İ.İ.T.A. Nihat Sayar, Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları.
- Silvani, C. & Baer, K. (2000). "Vergi İdaresi Reform Stratejisinin Planlanması: Tecrübe ve İlkeler", Çev: Özgür Saraç, *Türk İdare Dergisi*, 426, 189–220.
- Smith, A. (1776). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, https://en.wikisource.org/wiki/The_Wealth_of_Nations/Book_V/Chapter_2, (06.09.2021).
- Stark, J.A. & Kirchler, E. (2016). "Inheritance Tax Compliance – Earmarking With Normative Value Principles", *International Journal of Sociology and Social Policy*, 37, 452–467.
- Şentürk, S.H. (2014). "Vergiye Gönüllü Uyum Sağlanmasında Fayda İlkesinin Rolü", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 9(3), 129–143.
- Tunçer, M. (2001). "Vergi Aflarının Vergi Uyumuna Etkisi", *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1-2 (19), 1–7.
- Turhan, S. (1998). *Vergi Teorisi ve Politikası*. İstanbul: Filiz Kitapevi.
- Uzgören, N. (2012). *Bilimsel Araştırmalarda Kullanılan Temel İstatistiksel Yöntemler ve SPSS Uygulamaları*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Wenzel, M. (2002). "The impact of outcome orientation and justice concerns on tax compliance: The role of taxpayers' identity", *Journal of Applied Psychology*, 87(4), 629–645.
- Yurdadoğ, V. & R. Gökbunar & B. Tunçay (2016), "Vergi Uyumunu Belirleyen Faktörlere Genel Bir Bakış", *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(3), 805–816.

Ek 1: Anket Formu

Bu anket Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı yüksek lisans programı çerçevesinde hazırlanması planlanan "Vergileme İlkeleri Çerçevesinde Vergiye Gönüllü Uyumun Analizi: Kocaeli İli Örneği" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanmıştır. Bu amaçla ankete katılımınız, vermiş olduğunuz yanıtlar büyük bir önem taşımakta ve bilimsel niteliktedir. Katılımınız ve verdiğiniz değerli bilgiler için teşekkür ederiz.

Demografik Özellikler	
1- Cinsiyetiniz?	1 ( ) Erkek 2 ( ) Kadın
2- Yaşınız?	1 ( ) 18 ve altı 2 ( ) 19-30 arasında 3 ( ) 31-40 arasında 4 ( ) 41-50 arasında 5 ( ) 51 ve üzerinde
3- Medeni Durumunuz?	1 ( ) Evli 2 ( ) Bekâr
4- Eğitim Durumunuz?	1 ( ) İlkokul 4 ( ) Üniversite 2 ( ) Ortaokul 5 ( ) Lisansüstü 3 ( ) Lise 6 ( ) Diğer
5- Mesleğiniz?	1 ( ) İşsiz 5 ( ) Emekli 2 ( ) İşçi 6 ( ) Serbest Meslek 3 ( ) Memur 7 ( ) Öğrenci 4 ( ) Esnaf 8 ( ) Diğer
6- Çalıştığınız Sektör?	1 ( ) Kamu Sektörü 2 ( ) Özel Sektör 3 ( ) Çalışmıyorum
7- Aylık Toplam Geliriniz?	1 ( ) 1500 TL ve altında 2 ( ) 1.501 TL ile 3.000 TL arasında 3 ( ) 3.001 TL ile 4.500 TL arasında 4 ( ) 4.501 TL ile 6.000 TL arasında 5 ( ) 6.001 TL'nin üzerinde
8- Oturduğunuz Konutun Mülkiyet Durumu Nedir?	1 ( ) Kendimize Ait 2 ( ) Kira 3 ( ) Lojman 4 ( ) Bedelsiz 5 ( ) Diğer

9- Ailedeki Toplam Birey Sayısı?	1( ) Tek Yaşıyorum 2( ) 2-3 Kişi 3( ) 4-5 Kişi 4( ) 6 kişi ve üzerinde
10- Sosyal Güvenceniz Nedir? (birden fazla işaretleme yapabilirsiniz)	1( ) SGK (sigortalı çalışan vb.) 2( ) Emekli Sandığı (memur vb.) 3( ) BAĞ-KUR 4( ) Özel Sigorta 5( ) Sosyal Güvencem Yok 6( ) Diğer
11- Size veya ailenize ait taşınır-taşınmaz mal var mı? (ev, araba, arsa, bina, tarla...)	1( ) Var 2( ) Yok

Aşağıdaki anket sorularını size en uygun olan seçeneğe göre cevaplayınız.	
<p>1. Vergi herkesin yerine getirmesi gereken bir vatandaşlık görevidir. 1( ) Katılıyorum 2( ) Kararsızım 3( ) Katılmıyorum</p> <p>2. Vergi sistemimizin adaletli olduğunu düşünüyorum. 1( ) Katılıyorum 2( ) Kararsızım 3( ) Katılmıyorum</p> <p>3. Başkasının vergi mükellefiyetini yerine getirmemesi beni etkiler. 1( ) Katılıyorum 2( ) Kararsızım 3( ) Katılmıyorum</p> <p>4. Muafiyet, istisna ve vergi affı gibi uygulamalar vergimi gönüllü ödememi olumsuz etkiliyor. 1( ) Katılıyorum 2( ) Kararsızım 3( ) Katılmıyorum</p> <p>5. Vergi politikaları belirlenirken mükellefin ihtiyaçları dikkate alınmamaktadır. 1( ) Katılıyorum 2( ) Kararsızım 3( ) Katılmıyorum</p> <p>6. Vergimi ödemek için vergi daireleriyle muhatap olmak yerine elektronik ortamda ödemek vergi ödeme uyumumu artırır. 1( ) Katılıyorum 2( ) Kararsızım 3( ) Katılmıyorum</p> <p>7. Vergi dairesi açık, güvenilir, zamanında ve yeterli bilgi vermektedir. 1( ) Katılıyorum 2( ) Kararsızım 3( ) Katılmıyorum</p> <p>8. Ödeyeceğim verginin taksitlendirilmesi, taksit sayısının artırılması gibi ödeme kolaylıkları vergimi gönüllü ödememi kolaylaştırır. 1( ) Katılıyorum 2( ) Kararsızım 3( ) Katılmıyorum</p>	<p>9. Vergi mevzuatını basit ve anlaşılır buluyorum. 1( ) Katılıyorum 2( ) Kararsızım 3( ) Katılmıyorum</p> <p>10. Vergi mevzuatının sık sık değişmesi vergimi gönüllü ödeme isteğimi azaltır. 1( ) Katılıyorum 2( ) Kararsızım 3( ) Katılmıyorum</p> <p>11. Olağanüstü dönemlerde getirilen ek vergiler ya da mevcut vergilerin oranının artması durumu, olağanüstü dönemin ortadan kalkmasıyla eski haline dönmelidir. 1( ) Katılıyorum 2( ) Kararsızım 3( ) Katılmıyorum</p> <p>12. Ödemem gereken verginin oranını, miktarını ve zamanını önceden bilmek isterim. 1( ) Katılıyorum 2( ) Kararsızım 3( ) Katılmıyorum</p> <p>13. Ödediğim verginin ekonomik kararlarımı (tasarruf, tüketim, yatırım vb.) etkilemeyecek düzeyde olması vergiyi gönüllü olarak ödeme isteğimi artırır. 1( ) Katılıyorum 2( ) Kararsızım 3( ) Katılmıyorum</p> <p>14. Gelirime göre ödediğim vergi miktarının yüksek olduğunu düşünüyorum. 1( ) Katılıyorum 2( ) Kararsızım 3( ) Katılmıyorum</p> <p>15. Vergi ödeme sürecinde katlandığım maliyetlerin (danışman, zaman, kırtasiye vb.) düşük seviyede olması vergi ödeme uyumumu artırır. 1( ) Katılıyorum 2( ) Kararsızım 3( ) Katılmıyorum</p> <p>16. Hükümetin vergi toplamak için katlandığı maliyetlerin (muhasebeci, avukat, bina, kırtasiye vb.) düşük seviyede olması vergimi gönüllü olarak ödeme isteğimi artırır. 1( ) Katılıyorum 2( ) Kararsızım 3( ) Katılmıyorum</p>

Verginizi isteyerek, bilerek ve gönüllü olarak ödüyor musunuz?

1 ( ) EVET	2 ( ) HAYIR
Cevabınız EVET ise vergiyi gönüllü olarak ödeme sebebinizi önem derecesine göre sıralayınız. (1-2-3-4)	Cevabınız HAYIR ise vergiyi gönüllü olarak <u>ödememe</u> sebebinizi önem derecesine göre sıralayınız. (1-2-3-4)
<ul style="list-style-type: none"> • ( ) Verginin ödeme gücüne göre alındığını düşündüğüm için • ( ) Ödemem gereken verginin türünü, oranını ve miktarını önceden bildiğim için • ( ) Ödeyeceğim verginin uygun şartlarda (uygun yerde, zamanda ve şekilde) alındığını düşündüğüm için • ( ) Kamu hizmetlerinin devam edebilmesi için vergilerimi ödemem gerektiğini düşündüğüm için	<ul style="list-style-type: none"> • ( ) Verginin ödeme gücüne göre <u>alınmadığı</u> düşündüğüm için • ( ) Ödemem gereken verginin türünü, oranını ve miktarını zamanında <u>öğrenemediğim</u> için • ( ) Ödeyeceğim verginin uygun şartlarda (uygun yerde, zamanda ve şekilde) alındığını <u>düşünmediğim</u> için • ( ) Kamu hizmetlerinin devam edebilmesi için vergi ödememe ihtiyaç <u>olmadığını</u> düşündüğüm için